

Radosław Dawidziuk, Alfreda Kamińska

Kariery zawodowe absolwentów Wydziału Menedżerskiego Wyższej Szkoły Menedżerskiej w Warszawie w kontekście ukończonej specjalności

Zarządzanie. Teoria i Praktyka nr 2 (10), 69-74

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Kariery zawodowe absolwentów Wydziału Menedżerskiego Wyższej Szkoły Menedżerskiej w Warszawie w kontekście ukończonej specjalności / Professional careers of graduates of a Faculty of Management of Warsaw Management University in the context of specialities

Adres do korespondencji:

dr inż. Alfreda Kamińska
Wyższa Szkoła Menedżerska w Warszawie
e-mail: wydawnictwo@mac.edu.pl

ABSTRACT

This study is introducing the findings concerning the change a professional position after having a university degree with reference to the speciality and he is answering a question, whether the kind of the speciality is affecting the employment status of graduates. The following aspects of the change of a professional position were provided with the examination: getting the promotion, possibility of assuming seniorities, change of the amount of remunera-

tion, change of the work on better, increasing the number of situations vacant, recognizing the employer, the influence of the peeled speciality on the change of general financial circumstances. Findings are confirming the influence of the peeled speciality on the employment status of graduates.

KEY WORDS: quality of education, s professional position, change, speciality

WPROWADZENIE

Niniejsze opracowanie jest kontynuacją prezentacji niepublikowanych dotychczas wyników badań przeprowadzonych wśród absolwentów kierunku Zarządzanie i marketing Wyższej Szkoły Menedżerskiej w Warszawie, dotyczących losów zawodowych absolwentów¹.

Celem poznawczym badania było ustalenie zależności pomiędzy zdobyciem wyższego wykształcenia a osiąganymi efektami w postaci zmiany pozycji zawodowej oraz warunków zatrudnienia. Badaniu przyświecał także cel praktyczny – poznanie opinii absolwentów na temat jakości kształcenia w WSM w Warszawie. Wnioski

płynące z tego badania są podstawą doskonalenia procesu kształcenia².

Narzędzie badawcze stanowiła ankieta obejmująca 42 pytania pogrupowane w sześciu działach:

- aspiracje edukacyjne i motywy podjęcia studiów wyższych,
- realizacja programów studiów i warunki studiowania,
- status na rynku pracy,
- kompetencje/kwalifikacje i ich wykorzystanie w pracy zawodowej,
- oczekiwania względem pracy zawodowej i zadowolenie z pracy,

¹ Por. R. Dawidziuk, A. Kamińska, Jakość kształcenia na Wydziale Menedżerskim Wyższej Szkoły Menedżerskiej w Warszawie w opinii absolwentów, Zarządzanie. Teoria i Praktyka 2/2013, s. 55-60.

² R. Dawidziuk, Zmiany postawy i sytuacji zawodowej w wyniku ukończenia studiów – rozważania do przeprowadzonych badań [w:] Iwaszczuk N. (red.) Problemy zarządzania przedsiębiorstwem w wybranych sektorach gospodarki, Wydawnictwo AGH, Kraków 2013, s. 271.

- podnoszenie kwalifikacji/kształcenie ustawiczne po ukończeniu studiów.

W niniejszym opracowaniu skupiono się na prezentacji wyników badań dotyczących zmiany pozycji zawodowej po zakończeniu studiów w odniesieniu do ukończonej specjalności i próbie odpowiedzi na pytanie, czy rodzaj specjalności ma wpływ na sytuację zawodową absolwentów.

BADANIE KARIER ZAWODOWYCH ABSOLWENTÓW JAKO METODA OCENY JAKOŚCI KSZTAŁCENIA W SZKOŁACH WYŻSZYCH

W czasach rosnącej konkurencji pomiędzy szkołami wyższymi, wynikającej m.in. z utrzymującego się niżu demograficznego i malejącej liczby studentów, uczelnie, w trosce o stworzenie oferty w jak największym stopniu spełniającej oczekiwania ze strony studentów i przyszłych absolwentów, wykorzystują różnorodne metody oceny jakości kształcenia³. Jedną z metod oceny jakości kształcenia w szkołach wyższych jest badanie losów i karier zawodowych absolwentów⁴.

Absolwenci z perspektywy sytuacji zawodowej, odnoszonych sukcesów lub porażek, uzyskiwanych awansów, zmiany sytuacji materialnej, mogą obiektywnie ocenić poziom i przydatność zdobytej wiedzy oraz uzyskanych umiejętności. Badanie losów i karier zawodowych absolwentów postrzegane jest jako metoda poprawy efektywności kształcenia w szkołach wyższych⁵, a pozycja zawodowa absolwentów świadczy o prestiżu i renomie uczelni.

Obowiązek prowadzenia badań losów i karier zawodowych absolwentów został nałożony ustawowo na uczelnie w 2011 roku. Z nieukrywana satysfakcją możemy stwierdzić, że w Wyższej Szkole Menedżerskiej w Warszawie badania takie są prowadzone od ponad 10 lat⁶, co

czyni nas pionierami w Polsce w podejmowaniu tej tematyki badawczej. Jako pierwszy szerokie badania losów i karier zawodowych absolwentów szkół zasadniczych, średnich i wyższych w ujęciu krajowym i regionalnym przeprowadził Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, który opracował metodologię tego badania oraz uczynił z tych badań nową dziedzinę wiedzy stosowanej⁷.

BADANIE LOSÓW ZAWODOWYCH ABSOLWENTÓW WYDZIAŁU MENEDŻERSKIEGO WSM W WARSZAWIE – CHARAKTERYSTYKA BADANEJ PRÓBY

Respondentami byli absolwenci studiów licencjackich kierunku Zarządzanie i marketing WSM w Warszawie kończący uczelnię w latach 1998-2005. Badanie zostało przeprowadzone w latach 2007-2008 na próbie 923 osób, co stanowi 12% badanej populacji.

Zrezygnowano z badania osób, które ukończyły studia w 2006 i 2007 roku z uwagi na zbyt krótki okres pomiędzy ukończeniem studiów a terminem realizacji badania powodującym nieugruntowanie sytuacji zawodowej części absolwentów.

Na kierunku Zarządzanie i marketing funkcjonowało z przerwami w badanym okresie dziewięć specjalności. Spośród 923 badanych aż 258 osób to absolwenci specjalności Rachunkowość i controlling. Specjalność ta istniała nieprzerwanie w okresie do którego odnosi się badanie, czyli w latach 1998 - 2005.

Na drugim miejscu co do udziału wśród respondentów znalazło się 206 absolwentów specjalności Zarządzanie zasobami ludzkimi. Również ta specjalność istniała w ciągu całego okresu badawczego i podobnie jak specjalność Rachunkowość i controlling nadal istnieje i cieszy się dużą popularnością.

105 osób badanych reprezentowało specjalność Zarządzanie w bankowości i finansach. Istniała ona także przez wszystkie lata objęte badaniami i funkcjonuje nadal.

Nieomal ex aequo z Zarządzaniem w bankowości i finansach usytuowała się specjalność Zarządzanie przedsiębiorstwem. Tu 103 osoby odpowiedziały na przesłaną im ankietę. Obecnie specjalność ta funkcjonuje pod nazwą Zarządzanie przedsiębiorstwem w zintegrowanej Europie.

Na kolejnym miejscu z 74 osobami, które odpowiedziały na ankietę znalazł się Marketing. Ta specjalność również nadal funkcjonuje pod niezmienną nazwą i jest często wybierana przez studentów.

3 Szerzej na temat jakości kształcenia: D. Wosik, Jakość kształcenia w szkolnictwie wyższym – sposoby definiowania, metody zapewnienia i oceny, zarządzanie [w:] D. Wosik (red.), Systemy zapewnienia jakości kształcenia w szkolnictwie wyższym – aspekty praktyczne, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2007, s. 11 – 98, T. Stalewski (red.), Jakość kształcenia na kierunku zarządzanie i marketing – problemy, badania, rozwiązania, Difin, Warszawa 2005.

4 Por. M. Kabaj, Nowe metody badania jakości i przydatności kształcenia w szkołach wyższych, Polityka Społeczna 2006, https://www.ipiss.com.pl/wp-content/uploads/downloads/2012/10/ps_5-6_2006_m_kabaj.pdf.

5 U. Jeruszka, Efektywność kształcenia w szkołach wyższych, Polityka Społeczna, 2011, https://www.ipiss.com.pl/wp-content/uploads/downloads/2013/03/ps_1_2011_u_jeruszka.pdf

6 Por. A. Kamińska, E. Werner, Ocena jakości kształcenia na Wydziale Menedżerskim Wyższej Szkoły Menedżerskiej w Warszawie w oparciu o badanie karier zawodowych absolwentów oraz wybranych elementów działania szkoły [w:] D. Wosik (red.), Systemy zapewnienia jakości kształcenia w szkolnictwie wyższym – aspekty praktyczne, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2007, s. 213-221.

7 U. Jeruszka (red.), Metody badania losów i karier zawodowych absolwentów szkół zawodowych, IPiSS, Warszawa 2001.

Kolejne miejsce pod względem liczby zajmują absolwenci specjalności Zarządzanie przedsiębiorstwem w zintegrowanej Europie. Ta specjalność została wprowadzona dopiero w latach późniejszych tak, że pierwsi absolwenci pojawili się w roku 2001.

Specjalność Informatyczne systemy zarządzania reprezentowana była przez 58 respondentów i istniała przez cały okres badania.

Zarządzanie jednostkami samorządu terytorialnego to specjalność nie występująca w większości lat objętych badaniem, reprezentowana jedynie przez dwie osoby w roku 2001 i przez dwie osoby w roku 2003, natomiast przez 25 osób w ostatnim roku badania, tj. w roku 2005.

Najrzadziej w badaniu reprezentowani byli absolwenci specjalności Zarządzanie działalnością ubezpieczeniową. Absolwenci tej specjalności wystąpili wśród badanych tylko w latach 1999, 2001, 2002 i 2003.

Jak zatem widać, niektóre specjalności istnieją już kilkanaście lat i dzięki uaktualnianiu i unowocześnianiu oferty przedmiotowej funkcjonują i rozwijają się nadal. Część specjalności, jak Zarządzanie działalnością ubezpieczeniową i Informatyczne systemy zarządzania uległo likwidacji. Należy w uzupełnieniu dodać, że na likwidację tej ostatniej specjalności miało wpływ utworzenie kierunku Informatyka na którym występuje sześć specjalności.

Prezentowanym badaniem objęto następujące aspekty zmiany pozycji zawodowej absolwentów: uzyskanie awansu, możliwość objęcia wyższych stanowisk, zmiana wysokości wynagrodzenia, zmiana pracy na lepszą, zwiększenie liczby ofert pracy, uznanie pracodawcy, wpływ obranej specjalności na zmianę ogólnej sytuacji materialnej.

ZMIANY POZYCJI I SYTUACJI ZAWODOWEJ ABSOLWENTÓW W ZALEŻNOŚCI OD UKOŃCZONEJ SPECJALNOŚCI – WYNIKI BADAŃ

Zależność między ukończoną specjalnością a odczuwanymi zmianami po studiach okazała się istotna statystycznie na poziomie $p = 0,04$ (poziom prawdopodobieństwa). Warto podkreślić, że współczynnik C Pearsona⁸ osiągnął tu wielkość 0,48, co wskazuje na korelację umiarkowanej siły, natomiast na bardzo silny związek, skoro dotyczy jednej tylko zmiennej (cechy), mianowicie obranej specjalności na studiach. Wyniki te omawiamy poniżej.

8 Współczynnik korelacji liniowej Pearsona – współczynnik określający poziom zależności liniowej między zmiennymi losowymi. Współczynnik ten przyjmuje wartości od 0 – co oznacza niezależność dwóch zmiennych, do „prawie” 1 – co oznacza bardzo silną zależność pomiędzy zmiennymi.

AWANS ZAWODOWY

Z badań przeprowadzonych w 2005 roku wynika, że po ukończeniu studiów większość absolwentów awansowała. Wzrósł udział specjalistów w badanej próbie z 9% do 22% oraz kierowników i dyrektorów z 4% do 12%⁹. Wyniki badań przeprowadzonych w latach 2007-2008 są zbieżne. Aż 2/3 absolwentów kierunku Zarządzanie działalnością ubezpieczeniową wskazało na awans zawodowy jako efekt ukończenia studiów wyższych. Absolwentów tej specjalności było jednak bardzo niewiele, więc ten bardzo wysoki wynik uznać należy za niemiernodajny.

Kolejne specjalności w tej hierarchii to: Finanse i bankowość, Informatyczne systemy zarządzania oraz Zarządzanie zasobami ludzkimi. Od 36% do blisko 45% absolwentów tych kierunków wskazuje awans zawodowy jako wynik ukończenia studiów. Tak wysoki odsetek odpowiedzi jest bardzo pozytywnym wynikiem świadczącym o korzyści ukończenia studiów I stopnia. Informatyczne systemy opanowują instytucje i firmy, skąd tworzy się zapotrzebowanie na odpowiednio wykwalifikowanych specjalistów, takich zwłaszcza którzy potrafiliby pokierować grupą pracowników zajmujących się informatyką. Tutaj zatem wybór specjalizacji Informatyczne systemy zarządzania sprzyja w ogromnym stopniu szybkiemu uzyskiwaniu awansów. Drzwi do kariery zawodowej otwierały się szczególnie szeroko przed absolwentami specjalności Informatyczne systemy zarządzania.

Absolwenci innych specjalizacji znacznie rzadziej wskazują awans zawodowy jako jedną ze zmian osiągniętych w wyniku ukończenia studiów.

Awans o dwa szczeble okazał się najczęściej udziałem osób, które jako specjalność wybrały Informatyczne systemy zarządzania. Na drugim miejscu dostrzegamy osoby kończące specjalność Zarządzanie w bankowości i finansach. Z drugiej strony, zaledwie 3% absolwentów specjalności Zarządzanie przedsiębiorstwem w zintegrowanej Europie osiągnęło dwuszczeblowy awans. Przyczyną tego wyniku może być fakt, iż badaniem objęto absolwentów studiów I stopnia.

MOŻLIWOŚĆ OBJĘCIA WYŻSZYCH STANOWISK

W tym przypadku różnice są znaczące. Wyróżnia się mianowicie jedna specjalność: Informatyczne systemy zarządzania. Tu nieomal co czwarty absolwent wskazał

9 Kamińska A., Werner E., Ocena jakości kształcenia na Wydziale Menedżerskim Wyższej Szkoły Menedżerskiej w Warszawie w oparciu o badanie karier zawodowych absolwentów oraz wybranych elementów działania szkoły [w:] D. Wośik (red.), Systemy zapewnienia jakości kształcenia w szkolnictwie wyższym – aspekty praktyczne, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2007, s. 219.

możliwość objęcia wyższego stanowiska jako efekt ukończonych przez siebie studiów. Przy czym możliwość objęcia wyższego stanowiska nie koniecznie dotyczyć musi tej samej instytucji czy tego samego pionu organizacyjnego. Absolwent specjalności Informatyczne systemy zarządzania może porzucić pracę w dotychczasowej instytucji na rzecz pracy w innej firmie, w której otrzymuje od razu wyraźnie wyższe stanowisko niż zajmowane przezeń w firmie poprzedniej.

Absolwenci innych kierunków studiów znacznie rzadziej wskazywali na możliwość objęcia wyższego stanowiska, skoro w hierarchii częstotliwości wskazań na drugim miejscu znalazła się specjalność Rachunkowość i controlling przy odsetku nieco przekraczającym 9%. Dodajmy też, że wśród absolwentów niektórych specjalności, żaden nie wskazał możliwości objęcia wyższego stanowiska. Owe specjalności to: Zarządzanie w bankowości i finansach, Zarządzanie jednostkami samorządu terytorialnego, Zarządzanie przedsiębiorstwem w zintegrowanej Europie oraz Zarządzanie działalnością ubezpieczeniową. Być może wynika to z faktu, że dopiero ukończenie studiów II stopnia daje takie możliwości.

PODWYŻKA PŁACY

Stosunkowo najczęściej wymieniali podwyżkę płacy jako efekt ukończenia studiów absolwenci specjalności Marketing i Zarządzanie przedsiębiorstwem w zintegrowanej Europie. Ukończenie tych specjalności, zdaniem respondentów, pozwoliło na uzyskanie wyższych wynagrodzeń za wykonywaną pracę. Trzy grupy respondentów, mianowicie absolwenci specjalności: Zarządzanie jednostkami samorządu terytorialnego, Zarządzanie w bankowości i finansach oraz Rachunkowość i controlling, stosunkowo często podawali podwyżkę wynagrodzeń jako efekt ukończenia studiów. Ani jedna osoba spośród absolwentów Zarządzania działalnością ubezpieczeniową nie wspomniała o podwyżce, jednak była to nielicznie reprezentowana grupa.

WIĘCEJ OFERT PRACY

Okazuje się, że stosunkowo najczęściej wskazywali na taki efekt ukończenia studiów absolwenci specjalności Marketing. Na miejscach drugim i trzecim, nieomal *ex aequo* znaleźli się absolwenci Zarządzania jednostkami samorządu terytorialnego oraz absolwenci Rachunkowości i controllingu. Z drugiej strony, ani jedna osoba spośród absolwentów specjalności Informatyczne syste-

my zarządzania, jak też Zarządzanie działalnością ubezpieczeniową, nie podała zwiększenia liczby ofert pracy jako efektu ukończenia studiów.

MOŻLIWOŚĆ/PERSPEKTYWA DALSZEGO AWANSU

Stosunkowo niewielu absolwentów wskazywało na możliwość dalszego awansu. Wyróżniają się tu specjalności: Zarządzanie przedsiębiorstwem (12%) oraz Zarządzanie w bankowości i finansach (9% wskazań). 33% odsetka dla absolwentów Zarządzania działalnością ubezpieczeniową nie należy brać pod uwagę ze względu na znikomą liczbę przedstawicieli tej specjalności. Można domniemywać, że respondenci zdają sobie sprawę z faktu, że dopiero ukończenie studiów II stopnia oraz szereg innych czynników decyduje o dalszym awansie.

ZMIANA PRACY NA LEPSZĄ

Wyróżnia się specjalność Zarządzanie jednostkami samorządu terytorialnego, bowiem co ósmy absolwent tej specjalności wskazał zmianę pracy na lepszą jako rezultat ukończenia studiów. Wynika z tego, że właśnie w jednostkach samorządu terytorialnego poczynając od szczebla gmin, istniała możliwość zmiany pracy na lepszą, uzyskanie wyższego, bardziej odpowiedzialnego, lepiej płatnego stanowiska w ramach tej samej jednostki administracyjnej lub przechodząc do innej jednostki samorządu terytorialnego. We wszystkich innych specjalnościach odnotowano znacznie rzadsze przypadki wskazywania zmiany pracy na lepszą.

UZNANIE PRACODAWCY

Stosunkowo najczęściej uznaniem pracodawcy w związku z ukończeniem studiów cieszą się osoby, które obrały jako specjalność Zarządzanie przedsiębiorstwem w zintegrowanej Europie. W okresie objętym badaniem była to specjalność nowa, rozwijająca się. Również stanowiska pracy w przedsiębiorstwach powiązanych z instytucjami europejskimi lub rynkiem europejskim były w polskich warunkach stanowiskami kształtującymi się, wymagającymi inicjatywy i wysokich kwalifikacji oraz kreatywności, stąd też w przypadku ukończenia tej specjalności najczęściej można było zasłużyć na widoczne uznanie ze strony pracodawcy.

Inna specjalność, w której stosunkowo często (co ósmy absolwent) wskazywano uznanie pracodawcy w związku z ukończeniem studiów to Zarządzanie jednostkami samorządu terytorialnego. Świadczyć to może o niedostatku nasycenia terenowych agend samorządu terytorialnego, zwłaszcza szczebla gminnego, kadrą wysokokwalifikowanych specjalistów. Stosunkowo łatwo można było zasłużyć

na uznanie ze strony pracodawcy, np. wójta gminy.

Absolwenci innych specjalności znacznie rzadziej wskazywali uznanie pracodawcy jako jeden z efektów ukończenia studiów.

Pod innymi względami, jak np. samodowartościowanie, czy zwiększenie wymagań ze strony pracodawcy, rodzaj ukończonej specjalności nie odgrywał znaczącej roli w determinowaniu częstotliwości wskazywania odpowiednich zmian jako rezultatów ukończenia studiów.

WPLYW OBRANEJ SPECJALNOŚCI NA ZMIANĘ OGÓLNEJ SYTUACJI MATERIALNEJ

Jednym z oczekiwanych efektów ukończenia studiów jest zmiana sytuacji materialnej rozumiana jako wzrost otrzymywanego wynagrodzenia. Awanse płacowe uzależnione są od szeregu okoliczności, w tym od ukończonej specjalności. Współczynnik C Pearsona wynosi w tym przypadku 0,22. Mamy zatem do czynienia z zależnością, wprawdzie słabą, jednakże dostrzegalną. Wśród dziewięciu specjalności są cztery, w których dominuje odczucie poprawy sytuacji materialnej.

Specjalności ukończenie których sprzyja wyraźnie poprawie sytuacji materialnej to: Marketing, Zarządzanie w bankowości i finansach, Zarządzanie przedsiębiorstwem, Informatyczne systemy zarządzania. Natomiast dwie specjalności, z którymi stosunkowo rzadko wiąże się poprawa sytuacji materialnej to Zarządzanie jednostkami samorządu terytorialnego oraz Zarządzanie przedsiębiorstwem w zintegrowanej Europie.

Interpretując zjawisko rzadkiej poprawy sytuacji materialnej dotyczące osób specjalizujących się w zarządzaniu agendami samorządu terytorialnego i osób, których specjalnością jest zarządzanie przedsiębiorstwem w zintegrowanej Europie, należy wyraźnie rozróżnić obie sytuacje. Specjaliści od zarządzania przedsiębiorstwem w zintegrowanej Europie prawdopodobnie rzadko odczuwali poprawę sytuacji materialnej w związku z ukończeniem studiów, bowiem ich sytuacja już wcześniej była stosunkowo pomyślna. Osoby zatrudnione w rozmaitych instytucjach bądź firmach, które swój byt opierają właśnie na współpracy międzynarodowej, często bywają hojnie wynagradzane, niejako „na wyrost” przez zarządy firm, po ukończeniu zaś studiów wykonują tę samą pracę i pozostają na takich samych stanowiskach, stąd też ich sytuacja materialna nie ulega natychmiastowej poprawie, lecz już wcześniej była zadowolająca.

Konkludując można uznać, że z punktu widzenia studenta, później zaś absolwenta, najbardziej korzystne

pod względem możliwości uzyskania podwyżek wynagrodzeń są specjalności: Marketing, Zarządzanie w bankowości i finansach, Informatyczne systemy zarządzania i Zarządzanie przedsiębiorstwem.

PODSUMOWANIE

W badanym okresie na kierunku Zarządzanie i marketing funkcjonowało dziewięć specjalności, tzn. Marketing, Rachunkowość i controlling, Zarządzanie zasobami ludzkimi, Zarządzanie w bankowości i finansach, Zarządzanie przedsiębiorstwem w zintegrowanej Europie (wcześniej Zarządzanie przedsiębiorstwem), Zarządzanie działalnością ubezpieczeniową, Informatyczne systemy zarządzania, Zarządzanie samorządem terytorialnym, Zarządzanie działalnością ubezpieczeniową.

Wyniki badań potwierdzają wpływ obranej specjalności na sytuację zawodową absolwentów. Zależność między ukończoną specjalnością a odczuwanymi zmianami po studiach okazała się istotna statystycznie.

Większość badanych absolwentów osiągnęła awans zawodowy. Najczęściej był on udziałem osób, które ukończyły specjalność Informatyczne systemy zarządzania, Zarządzanie w bankowości i finansach, Zarządzanie zasobami ludzkimi. Absolwenci uzyskali większy wybór ofert pracy. Wyróżniają się tu zwłaszcza absolwenci specjalności Marketing.

W ślad za ukończeniem studiów i awansem następował wzrost wysokości wynagrodzeń. Szczególnie wysoki wzrost odnotowali absolwenci specjalności Marketing, Zarządzanie jednostkami samorządu terytorialnego, Zarządzanie w bankowości i finansach, Rachunkowość i controlling.

Ukończenie studiów zwiększyło też możliwości obejmowania wyższych stanowisk w nowych miejscach pracy. Tu szczególnie wyróżniają się absolwenci specjalności Informatyczne systemy zarządzania. Generalnie ukończenie studiów stworzyło szanse zmiany pracy na korzystniejszą, co dotyczyło szczególnie osób specjalizujących się w Zarządzaniu jednostkami samorządu terytorialnego. Z ukończeniem studiów wiązał się również wzrost uznania ze strony pracodawców.

Można zauważyć, że specjalności których absolwenci najczęściej stwierdzali korzystne zmiany sytuacji zawodowej, nadal funkcjonują na Wydziale Menedżerskim (obecnie Wydziale Menedżerskim i Nauk Technicznych). Są to specjalności: Marketing, Rachunkowość i controlling, Zarządzanie zasobami ludzkimi, Zarządzanie

w bankowości i finansach, Zarządzanie przedsiębiorstwem w zintegrowanej Europie. Należy jednak podkreślić, że oferta przedmiotowa w ramach tych specjalności ulega ciągłym zmianom i uaktualnieniom w odpowiedzi na potrzeby rynku. Powstały jednocześnie nowe specjalności, w tym m.in. Zarządzanie działalnością innowacyjną, Menedżer biznesu, Zarządzanie projektami. Utworzono także nowe kierunki studiów, w tym Informatykę, która prowadzi specjalność Zarządzanie IT, zaś

od nowego roku akademickiego zostanie uruchomiony nowy kierunek Finanse i Rachunkowość.

W celu dalszego doskonalenia kształcenia, oferowania pożądanego przez rynek kierunków i specjalności, należałoby kontynuować badania absolwentów z uwzględnieniem specjalności. Cenne byłoby porównanie szczegółowych opinii dotyczących zmiany pozycji i sytuacji zawodowej absolwentów ostatnich lat z opiniami absolwentów objętych prezentowanym badaniem.

LITERATURA

1. Dawidziuk R., Kamińska A., Jakość kształcenia na Wydziale Menedżerskim Wyższej Szkoły Menedżerskiej w Warszawie w opinii absolwentów, *Zarządzanie. Teoria i Praktyka* 2/2013, s. 55 - 60.
2. Dawidziuk R., Zmiany postawy i sytuacji zawodowej w wyniku ukończenia studiów – rozważania do przeprowadzonych badań [w:] Iwaszczuk N. (red.), *Problemy zarządzania przedsiębiorstwem w wybranych sektorach gospodarki*, Wydawnictwo AGH, Kraków 2013.
3. Jeruszka U. (red.), *Metody badania losów i karier zawodowych absolwentów szkół zawodowych*, IPiSS, Warszawa 2001
4. Jeruszka U., *Efektywność kształcenia w szkołach wyższych*, *Polityka Społeczna*, 2011, https://www.ipiss.com.pl/wp-content/uploads/downloads/2013/03/ps_1_2011__u_jeruszka.pdf.
5. Kabaj M., *Nowe metody badania jakości i przydatności kształcenia w szkołach wyższych*, *Polityka Społeczna* 2006, https://www.ipiss.com.pl/wp-content/uploads/downloads/2012/10/ps_5-6_2006_m_kabaj.pdf.
6. Kamińska A., Werner E., *Ocena jakości kształcenia na Wydziale Menedżerskim Wyższej Szkoły Menedżerskiej w Warszawie w oparciu o badanie karier zawodowych absolwentów oraz wybranych elementów działania szkoły* [w:] D. Wosik (red.), *Systemy zapewnienia jakości kształcenia w szkolnictwie wyższym – aspekty praktyczne*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2007.
7. Stalewski D. (red.), *Jakość kształcenia na kierunku zarządzanie i marketing – problemy, badania, rozwiązania*, Difin, Warszawa 2005.
8. Wosik, D. *Jakość kształcenia w szkolnictwie wyższym – sposoby definiowania, metody zapewnienia i oceny, zarządzanie* [w:] D. Wosik (red.), *Systemy zapewnienia jakości kształcenia w szkolnictwie wyższym – aspekty praktyczne*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2007.